

Herdenkingstoespraak SHSJZ zaterdag 13 september 2014 door SbN Henk Itzig Heine

In oktober 2006 vertrok ik als commandant met Hr.Ms. *Tromp* uit Den Helder voor een wereldreis. Hoofddoel van de reis was een technische beproeving van het geavanceerde radarsysteem van het schip in de wateren rond Hawaii. De *Tromp* is een zogenaamd luchtverdedigings- en commandofregat. Het schip is ruim 140 meter lang en heeft een bemanning van ongeveer 150 mannen en vrouwen. Het heeft de meest moderne wapensystemen communicatiemiddelen. Niet onbelangrijk: contact met het thuisfront was gedurende vrijwel de gehele reis mogelijk.

Op het stuk van Panama naar Hawaii kreeg ik een email van mijn vader. Hij is hier, samen met mijn moeder. Hij wist dat wij in januari 2007 van Hawaii via Australië naar Soerabaja zouden varen en in die periode in de Indonesische wateren zouden zijn. In zijn mail stelde hij mij een onverwachte vraag.

Hij vroeg mij of ik op weg naar Soerabaja aandacht wilde schenken aan een gebeurtenis die tot dan toe bij mij onbekend was. Het betrof het lot van de *Suez Maru*, een Japanse koopvaarder.

Mijn vader is in 1930 in het voormalig Nederlands-Indië geboren. Het gezin van mijn vader is, zoals zovelen in die tijd, enige jaren door de Japanners geïnterneerd. Na de capitulatie van Japan heeft het gezin de gruwelen van de *Bersiap* in Soerabaja meegemaakt. Uiteindelijk zijn mijn grootouders met hun twee zonen begin 1946 naar Nederland gekomen.

In Nederland is mijn vader de overbruggings-HBS gegaan de om 4 verloren onderwijsjaren enigszins in te halen. Daarbij heeft hij vele leeftijdgenoten uit Indië leren kennen. Een van zijn vrienden was Rob van der Ploeg. Ook hij is hier, met zijn echtgenote. Ik ken mijn oom Rob, zoals ik hem tot de dag van vandaag noem, al een hele tijd. Ik wist ook dat hij is geboren en getogen in Indië, net als zijn vrouw, mijn tante Tons, maar daar hield mijn kennis over hun geschiedenis dan ook mee op.

Terug naar de vraag die mijn vader mij onderweg naar Hawaii stelde: Hij mailde mij dat de vader van oom Rob tijdens de oorlogsjaren in Indië om het leven was gekomen, als krijgsgevangene aan boord van de *Suez Maru*, die in de Indische wateren is getorpedeerd. De vader van Rob heeft dat, zoals alle krijgsgevangenen op dat schip, niet overleefd.

Ik kende de verhalen over de zeetransporten globaal. Had wel eerder over de *Suez Maru* gehoord, maar me daar niet in verdiept. Nu kwam het verhaal in één keer een stuk dichterbij, omdat mijn vader het hele relaas over wat er met de *Suez Maru* en haar opvarenden was gebeurd, in de mail had meegestuurd. Hij mailde ook de tijd en de positie van de ramp. Ik heb er meteen een zeekaart bij gepakt en kwam al snel tot de conclusie dat de positie, waar de *Suez Maru* ten onder is gegaan, ongeveer op route lag die van Australië naar Soerabaja zou worden afgelegd.

Ik heb mijn vader laten weten dat de mogelijkheid er was om aan zijn verzoek te voldoen.

Alleen hoe ?

Een uitstapje: herdenken bleek namelijk een rode draad door deze wereldreis te worden.

Dat begon in Pearl Harbour. Wij werden daar door de autoriteiten uitgenodigd om een krans te leggen boven het wrak van de *Arizona*, die daar op 7 december 1942 door Japanse bommenwerpers tot zinken is gebracht en waar honderden marinemensen het leven bij hebben verloren. Omdat het een herdenking met een sterke marine-inslag betrof, maar ook omdat de aanval op Pearl Harbour tot ieders verbeelding spreekt, was er onder de bemanning grote belangstelling om bij die kranslegging aanwezig te zijn. De ceremonie in het monument boven de *Arizona* maakte een enorme indruk op mijn bemanning. En de loop van de reis bleek die belangstelling om aanwezig te zijn bij volgende herdenkingsplechtigheden alleen maar te groeien.

Daarnaast was in Den Helder al, in nauwe samenwerking met de *Oorlogsgravenstichting*, geregeld dat mijn bemanning de onthulling van een bronzen plaquette op de begraafplaats *Kembang Kuning* in Soerabaja zou opluisteren.

Ook was inmiddels bekend dat we op de reis van Soerabaja naar Jakarta zouden stil staan bij de Slag in de Javazee, op de plaats waar de Ruyter en de Java zijn gezonken. Daarbij zouden naast de Nederlandse ambassadeur, ook de bevelhebbers van de Nederlandse en Indonesische zeestrijdkrachten aanwezig zijn.

Terug naar de *Suez Maru*: aan het verzoek van mijn vader had ik op verschillende manieren kunnen voldoen. Toen ik het verhaal van de *Suez Maru* nog eens goed had doorgenomen en de impact ervan tot me had laten doordringen, kon ik dit verhaal niet voor mezelf of klein houden. Het was te ingrijpend en het kwam allemaal te dichtbij, zeker voor een zeevarende. Ik besloot tot een volwaardige herdenking op zee, zoals dat bij de marine gebruikelijk is. Dat betekent een formele herdenking, met ceremonieel, muziek, aangetreden bemanning, gewapende wacht, toespraak, stilte, taptoe, en kranslegging, kortom, "*the works*".

Dat moest worden voorbereid en voorgeoefend, maar daar was op de reis van Australië naar Soerabaja voldoende tijd voor. De vraag van mijn vader ging natuurlijk niet over hemzelf. Die ging over de vader van oom Rob en oom Rob zelf. Toen het plan voor de herdenking op zee wat verder was uitgewerkt, heb ik contact met oom Rob gezocht en hem gevraagd of ik namens hem nog iets kon zeggen. Daar heeft hij positief op gereageerd. Daar was ik erg blij mee, want daarmee kon de herdenking een algemeen en een persoonlijk gezicht krijgen.

Ik ga terug naar januari 2007. We arriveren op de plek waar de *Suez Maru* ten onder is gegaan. Het weer is rustig, de zee vrij glad, het is 1000 uur in de ochtend. De statietrap wordt opgetuigd. Een statietrap is een trap die men aan stuurboordszijde kan laten zakken. Die was nodig om later in de ceremonie een krans op waardige manier te water te laten. De bemanning treedt aan op het heliopterdek, allemaal in het formele tropentenu. Matrozen in wit uniform met hun braniekraag, officieren en onderofficieren in hun witte jas tutup. De gewapende wacht treedt aan en de ceremonie start met het halfstok hijsen van de Nederlandse vlag. Ik houd mijn toespraak. Ik vertel dan het verhaal van de *Suez Maru*. Hoe de krijgsgevangenen over de hele archipel eerst door de Japanners worden ingezet voor het bouwen van vliegvelden. Daarna hoe deze groep zieke en uitgemergelde mannen in de ruimen van de *Suez Maru* worden geladen terug op weg naar Java. Wat zoal de omstandigheden in het schip zijn. Hoe het schip, begeleid door een mijnenveger, wordt ontdekt door de Amerikaanse onderzeeboot USS *Bonefish*. Een aantal torpedo's worden op de

koopvaarder afgevuurd. Het schip wordt geraakt in het hek en ruim vier met krijgsgevangenen loopt snel vol. Het schip maakt slagzij en begint te zinken. De zwakke mannen trachten uit de ruimen te komen. En hoe uiteindelijk de drenkelingen die het gelukt is in het water terecht zijn gekomen, aan hun gruwelijk einde komen door het barbaarse besluit van het Japanse opperbevel om geen krijgsgevangenen in leven te houden, die mogelijk in handen van de vijand kunnen vallen. De commandant had wel eerst gezorgd voor het redden van de alle Japanners.

Waarna de drenkelingen werden overvaren door de Japanse mijnenveger *W-12* of met mitrailleurvuur werden gedood. Ruim 400 Britse en 132 Nederlandse krijgsgevangenen van het KNIL verloren het leven, onder wie zo ook de vader van oom Rob.

Het idee dat op dat moment onder hen het zeemansgraf van zovelen lag kwam toen voor de bemanning wel heel dichtbij.

Ik heb mijn verhaal geëindigd met de tekst die ik van oom Rob had gekregen, waarin ik de naam van zijn vader, Frits van der Ploeg heb uitgesproken en voor wie ik even later, als symbool voor allen die daar zijn gebleven, een krans te water heb gelaten. Na mij sprak onze vlootaalmoezenier een gebed uit. Daarna is de *taptoe* geblazen en het *Wilhelmus* gespeeld. Met de krans ben ik de statietrap af gelopen, deze langzaam te water gelaten en het militair saluut gebracht. Een volwaardig eerbewijs aan Frits van der Ploeg en al de daar overleden medeopvarenden van de *Suez Maru*.

De plechtigheid heeft op de hele bemanning een onuitwisbare indruk gemaakt. Die avond hebben vier van mijn bemanningsleden de videoregistratie in elkaar gezet. Dat is een goede registratie van de ceremonie geworden.

Toen we de volgende ochtend in Soerabaja afmeerden stonden mijn ouders op de kade. Ik wist dat ze daar heen gekomen waren. Wat ik niet wist is dat mijn oom Rob en tante Tons van der Ploeg er ook zouden zijn. Dat maakte de bijzondere ervaring compleet. Met zijn allen bekeken wij die avond de video in mijn kajuit aan boord van de *Tromp*. U kunt zich voorstellen dat dat een emotionele gebeurtenis is geworden.

Ik ben er trots op dat ik dit heb kunnen en mogen doen. Niet alleen omdat het voor de vriend van mijn vader belangrijk is geweest, maar ook omdat het herdenken voor mijn bemanning een diepere betekenis heeft gehad. Ik ben vereerd om mijn relaas met u hier te mogen delen en op deze manier voor een tweede keer officieel stil sta bij deze verschrikkelijke gebeurtenis. Herdenken. En eer betonen aan alle mannen die daar onder vreselijke omstandigheden stierven.

Ik hoop dat ook u iets aan mijn verhaal heeft. Dat wij beseffen dat herdenken dus altijd kan, en wij op welke manier dan ook, eer en erkenning kunt geven aan een gebeurtenis die mogelijk onze naasten of familie raakte. Of gewoon omdat deze gebeurtenis een stuk belangrijke geschiedenis is, en nooit vergeten mag worden.

Dank u wel voor uw aandacht.